Het werkt beter om samen plaagdieren te bestrijden!

Integrale aanpak voor winkelcentra en geïntegreerde bebouwing

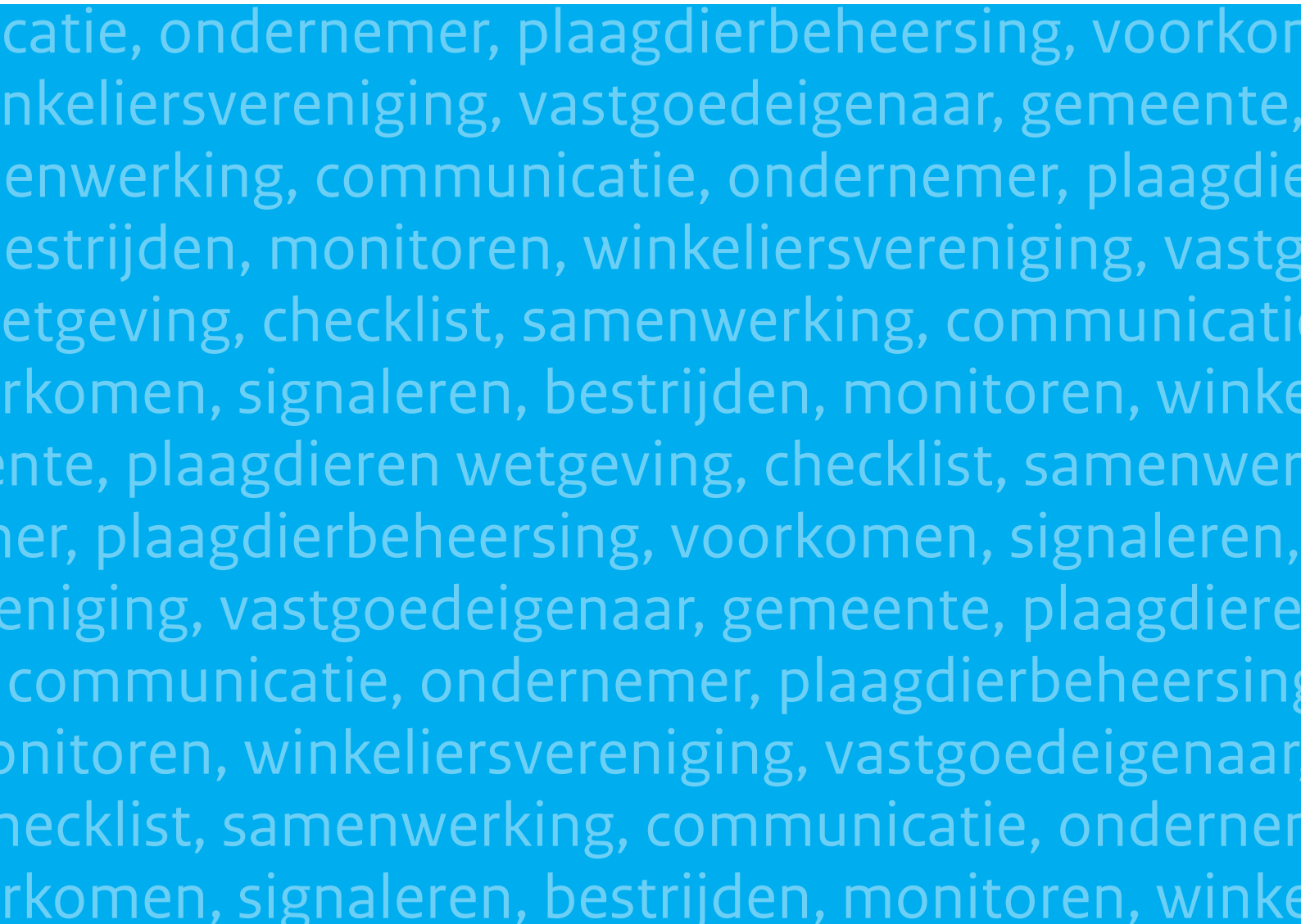

Inhoudsopgave

1. Inleiding **3**

2. Kritische factoren **4**

3. Aan de slag **5**

4. Wie moet nu wat doen? **6**
4.1 Ondernemer/vestigingsverantwoordelijke 6
4.2 Plaagdiermanagementbedrijf 7
4.3 Winkeliersvereniging 8
4.4 Beheerder 9
4.5 Vastgoed Eigenaar 10
4.6 Gemeente 11

Bijlage 1 Veel voorkomende plaagdieren en algemene begrippen **12**

Bijlage 2 Wie houdt toezicht op welke wetgeving? **16**

Bijlage 3 Checklist Plaagdieren **18**

Bijlage 4 Taken en verantwoordelijkheden **21**

Bijlage 5 Belangrijke websites **22**

1. Inleiding

De NVWA heeft in de afgelopen jaren geconstateerd dat de overlast van ongedierte (plaagdieren) toeneemt. Ook vanuit brancheorganisaties is aangegeven dat dit probleem steeds groter wordt. Veel voorkomende probleemgebieden zijn winkelcentra en overige integrale bebouwing.

Plaagdieren kunnen veroorzaker zijn van:
- economische schade, bijvoorbeeld knaagschade en vervuiling van goederen, maar ook brand ten gevolge van knagen aan bedrading.
- schade voor de volksgezondheid, overdracht van pathogene micro-organismen zoals bijvoorbeeld Toxoplasmose en Salmonella.
- schade als gevolg van een imagoprobleem, bijvoorbeeld foto's op Twitter, Facebook en krantenkoppen.

Er zijn veel partijen betrokken bij de aanpak van plaagdierbeheersing. De NVWA heeft vanuit een aantal pilots de conclusie getrokken dat zonder een gezamenlijke aanpak beheersing van plaagdieren niet mogelijk is. Gezamenlijke aanpak betekent dat er een samenwerking is tussen de ondernemer, de eventuele winkeliersvereniging zowel food als non food en ook de beheerder, de gemeente, plaagdiermanagement-bedrijven et cetera. Plaagdieren worden namelijk niet gehinderd door deuren en zijn dus niet alleen aanwezig in bedrijven waar levensmiddelen zijn, maar schuilen en nestelen ook graag bij bijvoorbeeld banken, kappers en kledingzaken.

Dit document geeft handvatten om het probleem samen aan te pakken in winkelcentra!

2. Kritische factoren

Als er in een winkelcentrum problemen zijn met plaagdieren dan hebben deze een relatie met onderliggende kritische factoren. Vaak worden deze factoren niet voldoende beheerst en ontstaat er voor de verschillende plaagdieren een ideale situatie om te eten, te schuilen, te slapen en zich voort te planten.
Zie bijlage 1 voor veel voorkomende plaagdieren.

Hieronder wordt uitleg gegeven over deze kritische factoren. De kritische factoren zijn van toepassing op de winkel, maar ook op het winkelcentrum en het gehele winkelgebied.

Het gebruik van de checklist plaagdieren in bijlage 3 geeft inzicht in de risicofactoren en de te ondernemen acties bij problemen.

Technisch en bouwkundig – opstal

Technische en bouwkundige aspecten van een winkelcentrum en de daarin aanwezige winkels zijn van grote invloed op de leefbaarheid voor plaagdieren en eventuele overlast van plaagdieren (met name knaagdieren). Openingen en kieren groter dan 0,5 cm maken het mogelijk voor plaagdieren (muizen) om binnen te komen in het winkelcentrum en de winkels. Vergeet hierbij niet de buitenzijde van het gebouw, overige bebouwing, parkeerkelder, ruimte boven winkel(gebied), kruipruimten, bosjes en groenvoorziening.

Inrichting – inboedel

De feitelijke inrichting van het winkelgebied (omgeving), het winkelcentrum en de winkels dragen er vaak toe bij dat inspectie, beheersing en bestrijding van plaagdieren vaak niet of onvoldoende uitgevoerd kunnen worden. Denk hierbij aan opslag van materialen, middelen, goederen en (openbare) afval(bakken), groenstroken etcetera.
Plaagdieren nestelen zich bij voorkeur op slecht bereikbare plekken en tussen losse materialen.
Denk hierbij aan plafonds, achter, boven en onder (semi)permanente afscheidingen.

Bedrijfsvoering – management

Een goede omschrijving van alle bedrijfsprocessen, van ontvangst goederen, uit te voeren activiteiten tot en met afvalstroomverwerking, is een noodzakelijk onderdeel van plaagdierbeheersing. Denk aan de groenvoorziening, afvalstromen, zwerfafval, schoonmaakregime en vooral **hygiënisch werken.**
Voor veel levensmiddelenbedrijven worden processtappen hiervoor in hygiënecodes beschreven. Overige food bedrijven, non food bedrijven, beheerders en gemeenten moeten zelf deze processtappen beschrijven om bij te dragen aan een doeltreffende plaagdierbeheersing.

Plaagdierbeheersing

Het gestructureerd beschrijven van plaagdierbeheersing door alle partijen is noodzakelijk. In winkelgebieden, winkelcentra en winkels is een geïntegreerde aanpak essentieel om doeltreffend te zijn.
Doeltreffende plaagdierbeheersing wordt uitgevoerd door een professioneel plaagdiermanagementbedrijf met gediplomeerde medewerkers en een goed plaagdierbeheersingsprogramma volgens de regels van Integrated Pest Management (IPM).

Samenwerking

Binnen een winkelcentrum hebben winkeliers, beheerders en winkelformules een samenwerking met een eigen plaagdiermanagementbedrijf. **Samenwerking** en het opstellen van een integraal plaagdierbeheersingsprogramma met alle betrokken partijen is noodzakelijk. Denk hierbij aan gebruik van middelen, bezoekfrequentie en weringsmaatregelen.

Bij overlast is samenwerking van essentieel belang. Kritische factoren hierbij zijn:
- overleg en communicatie
- inzicht en betrokkenheid in het werk van een ander.
- concrete en vastgelegde afspraken; wie wat doet en wanneer?

3. Aan de slag

Bij plaagdierbeheersing kan uitgegaan worden van verschillende niveaus van besmetting en beheersing.
Niveaus van besmetting en beheersing en taakverdeling

- **Niveau 0 Geen professionele monitoring in de vestiging**
  Er is geen plaagdiermanagementbedrijf betrokken en er worden geen plaagdieren gesignaleerd.
- **Niveau 1 Professionele monitoring in de vestiging**
  Er is een professioneel plaagdiermanagementbedrijf betrokken en er worden geen plaagdieren gesignaleerd.
- **Niveau 2 Signalering plaagdieren in de vestiging**
  Er is een professioneel plaagdiermanagementbedrijf betrokken en er worden wel plaagdieren gesignaleerd. De vestigingsverantwoordelijke heeft hierbij ook een taak.
- **Niveau 3 Signalering plaagdieren vestigingsoverschrijdend**
  Er is een professioneel plaagdiermanagementbedrijf betrokken en er worden plaagdieren gesignaleerd bij de eigen winkel en bij andere vestigingen binnen het winkelgebied. De problemen kunnen niet beheerst worden door de vestigingsverantwoordelijke en het professioneel plaagdiermanagementbedrijf. De winkeliersvereniging, beheerder en vastgoedeigenaar hebben hierbij ook een taak.
- **Niveau 4 Signalering plaagdieren vestigingsoverschrijdend en daarbuiten**
  Er is een plaagdiermanagementbedrijf betrokken en er worden plaagdieren gesignaleerd buiten de aaneengesloten bebouwing. De problemen kunnen niet beheerst worden door de vestigingsverantwoordelijke, het professioneel plaagdiermanagementbedrijf, de winkeliersvereniging, de beheerder en de vastgoedeigenaar, de gemeente heeft hierbij ook een taak.

4. Wie moet nu wat doen?

U bent als vestigingsverantwoordelijke altijd zelf verantwoordelijk voor het voorkomen, signaleren en bestrijden van plaagdieren.

4.1 Ondernemer / vestigingsverantwoordelijke (vanaf hier vestigingsverantwoordelijke)

Niet alle vestigingsverantwoordelijken hebben eenzelfde uitgangssituatie. U kunt:

- zelfstandig vestigingsverantwoordelijke zijn in een losstaand pand
- zelfstandig vestigingsverantwoordelijke zijn in een winkelstraat
- zelfstandig vestigingsverantwoordelijke zijn in een winkelcentrum
- onderdeel van een formule zijn in één van de drie bovengenoemde situaties.

Voor het gebruik van dit document, is de uitgangssituatie niet van belang. Iedere vestigingsverantwoordelijke kan gebruik maken van deze leidraad.
Als er voor uw branche een hygiënecode van kracht is, kunt u dit document als leidraad gebruiken.
Via de website www.nvwa.nl is een overzicht van hygiënecodehouders beschikbaar.

Wat moet u doen als vestigingsverantwoordelijke?

- Controleer uw bedrijf / vestiging op de kritische factoren zoals verwerkt in de checklist van bijlage 3. **Niveau 0-1-2-3-4**
- Onderneem bij voorkeur zelf geen actie om plaagdieren te bestrijden. Dus ga niet zelf met gif aan de gang. Dit kan gevaar opleveren voor de voedselveiligheid en volksgezondheid. Daarnaast kan onjuist/ onzorgvuldig gebruik van middelen resistentie van de plaagdieren veroorzaken. **Niveau 0-1-2-3**
- Bespreek het plan van aanpak van het plaagdiermanagementbedrijf en volg de adviezen op. **Niveau 1-2-3**
- Zorg voor begeleiding door een professioneel plaagdierdiermanagementbedrijf. **Niveau 1-2-3-4**
- Documenteer al uw stappen en handelingen zorgvuldig en bespreek deze met overige probleemeigenaren, afhankelijk van het niveau van uw bedrijfsvoering op dat moment. **Niveau 1-2-3-4**
- Indien van toepassing, betrek het hoofdbedrijf formule bij de te volgen stappen. **Niveau 2-3-4**
- Inventariseer welke professionele plaagdiermanagementbedrijven zijn ingezet, vraag om een gezamenlijk plan van aanpak van alle betrokken plaagdiermanagementbedrijven, bespreek dit en volg adviezen op. **Niveau 3**
- Stel de winkeliersvereniging en de beheerder op de hoogte van de problemen en bespreek het gezamenlijk plan van aanpak en volg gezamenlijk met de winkeliersvereniging en beheerder de adviezen uit het plan van aanpak op. **Niveau 3**
- Stel de gemeente op de hoogte van de problemen zoals geschetst door het plaagdiermanagementbedrijf en volg gezamenlijk met de winkeliersvereniging, gebouwbeheerder en gemeente de adviezen uit het plan van aanpak op. **Niveau 4**
- Documenteer onvoldoende resultaat in de samenwerking of medewerking van verschillende partijen en stel- indien u in loondienst bent- uw manager en eventueel hoofdbedrijf formule op de hoogte en bespreek dit in de winkeliersvereniging. **Niveau 1-2-3-4**
- Het gebruik van de checklist is een hulpmiddel bij het voorkomen, signaleren en bestrijden van plaagdieren.

Er zijn brancheverenigingen waar u ook terecht kunt voor informatie rondom plaagdierbeheersing.
Wanneer uw onderneming een filiaal is van een formule moet u melding maken van het probleem bij het hoofdbedrijf. Het hoofdbedrijf heeft de contacten met de plaagdierbeheerser/ bestrijder, beheert het contract en houdt toezicht op de werkzaamheden. Een franchiser kan contact opnemen met het hoofdbedrijf maar kan ook zijn eigen strategie bepalen. Een hoofdbedrijf kan helpen bij de keuze voor een plaagdiermanagementbedrijf.

Het werkt beter om samen plaagdieren te bestrijden!

Als expert bent u ingeschakeld bij het voorkomen, signaleren en bestrijden van plaagdieren.

4.2 Professioneel plaagdiermanagementbedrijf

Wat moet u als plaagdiermanagementbedrijf doen?

- Handel volgens vakbekwaamheidsdiploma en werk volgens IPM (Intergrated Pest Management). **Niveau 1-2-3-4**
- Maak een risico inventarisatie op locatie en bespreek de resultaten en het plan van aanpak met uw opdrachtgever. **Niveau 1-2-3**
- Documenteer al uw stappen en handelingen zorgvuldig en bespreek deze met uw opdrachtgever. **Niveau 1-2-3-4**
- Bij signalering van vestigingoverschrijdende problemen breng uw opdrachtgever schriftelijk hiervan op de hoogte adviseer om winkeliersvereniging en/of gebouwbeheerder op de hoogte te brengen. **Niveau 3**
- Zoek samenwerking met andere plaagdiermanagementbedrijven op de locatie / gebouw. **Niveau 3**
- Stel gezamenlijk met de andere plaagdiermanagementbedrijven op locatie / gebouw een geïntegreerd plan van aanpak op, documenteer dit en bespreek dit met uw opdrachtgever, de winkeliersvereniging en gebouwbeheerder. **Niveau 3**
- Bij signalering van plaagdierproblemen die locatie of gebouw overschrijdend zijn, meld dit schriftelijk aan uw opdrachtgever, adviseer om winkeliersvereniging en/of gebouwbeheerder en gemeente op de hoogte te brengen. **Niveau 4**
- Zoek gezamenlijk met andere plaagdiermanagementbedrijven op locatie / gebouw de samenwerking met gemeente. **Niveau 4**
- Stel gezamenlijk met de andere plaagdiermanagementbedrijven op locatie / gebouw en gemeente een geïntegreerd plan van aanpak op,
- Documenteer dit en bespreek dit met uw opdrachtgever, winkeliersvereniging, gebouwbeheerder en gemeente. **Niveau 4**
- Documenteer onvoldoende resultaat in de samenwerking of medewerking van verschillende partijen en stel- indien u in loondienst bent- uw manager en eventueel hoofdbedrijf formule op de hoogte en bespreek dit in de winkeliersvereniging. **Niveau 1-2-3-4**

Het werkt beter om samen plaagdieren te bestrijden!

Als beheerder van het vastgoedpand of het winkelcentrum bent u verantwoordelijk voor het voorkomen, signaleren en bestrijden van plaagdieren in het vastgoedpand of het winkelcentrum.

4.3 Beheerder

De beheerder van een vastgoedpand of winkelcentrumunit verzorgt het verhuur en beheer van het pand of de unit. De beheerder kan helpen als gesprekspartner bij de gezamenlijke aanpak omtrent plaagdierbestrijding. De beheerder kan een coördinerende rol vervullen in het samenbrengen van partijen die ook overlast hebben. En de beheerder kan de vastgoedeigenaar adviseren over de bouwkundige en/of technische oplossingen die noodzakelijk zijn voor de gezamenlijke aanpak.

Wat moet u als beheerder doen?

- Controleer alle gezamenlijke ruimten van het winkelcentrum op de kritische factoren zoals verwerkt in de checklist van bijlage 3 en volg de daaruit volgende stappen op. **Niveau 0-1-2-3-4**
- Zie erop toe dat de vestigingsverantwoordelijke de kritische factoren controleert, zoals verwerkt in de checklist van bijlage 3. **Niveau 0-1-2-3-4**
- Onderneem bij voorkeur zelf geen actie om plaagdieren te bestrijden. Dus ga niet zelf met gif aan de gang. Dit kan gevaar opleveren voor de voedselveiligheid en volksgezondheid. Daarnaast kan onjuist/onzorgvuldig gebruik van middelen resistentie in de hand werken. **Niveau 3**
- Inventariseer welke professionele plaagdiermanagementbedrijven zijn ingezet. Vraag om een gezamenlijk plan van aanpak van alle betrokken plaagdiermanagementbedrijven, bespreek dit en volg adviezen op. **Niveau 3**
- Stel alle winkeliers, de winkeliersvereniging en de vastgoedeigenaar op de hoogte van de problemen. Bespreek het gezamenlijk plan van aanpak en volg gezamenlijk met de overige probleemeigenaren de adviezen uit het plan van aanpak op. **Niveau 3**
- Stel de gemeente op de hoogte van de problemen zoals geschetst door het plaagdiermanagementbedrijf en volg gezamenlijk met overige probleemeigenaren de adviezen uit het plan van aanpak op. **Niveau 4**
- Documenteer onvoldoende resultaat in de samenwerking of medewerking van verschillende partijen en stel- indien u in loondienst bent- uw manager en eventueel hoofdbedrijf formule op de hoogte en bespreek dit in de winkeliersvereniging. **Niveau 1-2-3-4**

Het werkt beter om samen plaagdieren te bestrijden!

Binnen de winkeliersvereniging zijn alle vestigingsverantwoordelijken vertegenwoordigd en daarmee altijd gezamenlijk verantwoordelijk voor het voorkomen, signaleren en bestrijden van plaagdieren.

4.4 Winkeliersvereniging

Een winkeliersvereniging kan helpen bij het opzetten van een gezamenlijke aanpak. Niet ieder winkelcentrum beschikt over een winkeliersvereniging, een vergelijkbare rol kan dan door de beheerder op zich worden genomen.

Wat moet u doen als winkeliersvereniging?

- Agendeer frequent plaagdiermanagement bij het overleg van de winkeliersvereniging.
- Wijs de vestigingsverantwoordelijke op het bestaan van dit document.
- Inventariseer welke professionele plaagdiermanagementbedrijven zijn ingezet, vraag om een gezamenlijk plan van aanpak van alle betrokken plaagdiermanagementbedrijven, bespreek dit en volg adviezen op. **Niveau 3**
- Indien van toepassing betrek hoofdbedrijf formules bij de te nemen stappen. **Niveau 3-4**
- Stel alle winkeliers en de beheerder op de hoogte van de problemen en bespreek het gezamenlijk plan van aanpak en volg gezamenlijk met de overige probleemeigenaren de adviezen uit het plan van aanpak op. **Niveau 3**
- Stel de gemeente op de hoogte van de problemen zoals geschetst door het plaagdiermanagementbedrijf en volg gezamenlijk met overige probleemeigenaren de adviezen uit het plan van aanpak op. **Niveau 4**
- Documenteer onvoldoende resultaat in de samenwerking of medewerking van verschillende partijen en stel- indien u in loondienst bent- uw manager en eventueel hoofdbedrijf formule op de hoogte en bespreek dit in de winkeliersvereniging. **Niveau 1-2-3-4**

Het werkt beter om samen plaagdieren te bestrijden!

Als eigenaar van het vastgoedpand of de winkelcentrumunit bent u verantwoordelijk voor het voorkomen, signaleren en bestrijden van plaagdieren in het vastgoedpand of de winkelcentrumunit.

4.5 Vastgoed Eigenaar

De vastgoedeigenaar heeft op basis van de bouwbesluit verplichtingen op de bouwkundige staat van het pand of het winkelcentrum. Zo moet de eigenaar preventieve maatregelen treffen voor de wering van plaagdieren en moet de eigenaar zorgen voor een schoon pand in het algemeen.

Wat moet u doen als vastgoed eigenaar?

- Zie er op toe dat de beheerder en de winkeliersvereniging of het winkelcentrum de kritische factoren controleert, zoals verwerkt in de checklist van bijlage 3. **Niveau 0-1-2-3-4**
- Inventariseer welke professionele plaagdiermanagementbedrijven zijn ingezet vraag om een gezamenlijk plan van aanpak van alle betrokken plaagdiermanagementbedrijven en bespreek dit. **Niveau 3-4**
- Volg de adviezen m.b.t. het vastgoed op**. Niveau 0-1-2-3-4**
- Documenteer onvoldoende resultaat in de samenwerking of medewerking van verschillende partijen en stel- indien u in loondienst bent- uw manager en eventueel hoofdbedrijf formule op de hoogte en bespreek dit in de winkeliersvereniging. **Niveau 1-2-3-4**
- Stel de gemeente op de hoogte van de problemen zoals geschetst door het plaagdiermanagementbedrijf en volg gezamenlijk met de overige probleemeigenaren de adviezen uit het plan van aanpak op. **Niveau 4**

De Vereniging van Eigenaren kan helpen bij het opzetten van een gezamenlijke aanpak. De Vereniging is gesprekspartner van de Eigenaar.

Het werkt beter om samen plaagdieren te bestrijden!

Als gemeente bent u verantwoordelijk voor het voorkomen, signaleren en bestrijden van plaagdieren in de openbare ruimten.

4.6 Gemeente

De Nederlandse gemeenten hebben een eerstelijns zorgplicht wanneer het gaat om problemen die worden veroorzaakt door plaagdieren in en om woningen, gebouwen, open erven en terreinen. Deze zorgplicht en het toezicht worden specifiek beschreven in de Woningwet. Volgens de Woningwet moet de gemeente een bouwbesluit vaststellen. In deze bouwbesluit moet de bestrijding van plaagdieren besproken worden. In deze bouwbesluit, die per gemeente verschillend kan zijn, staat wat een gemeente moet doen. Veel bouwbesluiten lijken op elkaar omdat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een model heeft gemaakt op basis van de Woningwet. In dit model staat bijvoorbeeld dat gebouwen normaal onderhouden moeten worden, hiermee wordt bedoeld dat het pand voldoet aan de basisvoorschriften met betrekking tot hygiënische omstandigheden. Voorraad en afval moeten bijvoorbeeld zo bewaard worden dat ongedierte niet wordt aangetrokken. De gemeente kan onderzoek doen of de bouwbesluit nageleefd wordt. Als een eigenaar niet voldoet aan de voorwaarden kan door de gemeente een straf opgelegd worden.

Wat moet u doen als gemeente?

- Bestrijd plaagdieren in de openbare ruimte. **Niveau 0-1-2-3-4**
- Stel een bouwbesluit op met daarin voorschriften rond bestrijden van plaagdieren. **Niveau 0-1-2-3-4**
- Zorg voor goede reiniging en onderhoud van openbare ruimten zoals groenstroken en slootkanten. **Niveau 0-1-2-3-4**
- Onderzoek of de bouwverordening goed nageleefd wordt. **Niveau 3-4**
- Wanneer door een (probleem)eigenaar contact gezocht wordt in verband met plaagdieren, voer dan samen de stappen uit het gezamenlijke plan van aanpak uit. **Niveau 3-4**
- Wanneer de stappen uit het gezamenlijke plan van aanpak niet worden uitgevoerd, en/of het advies van het plaagdiermanagementbedrijf niet wordt opgevolgd, ga over tot handhaving. **Niveau 3-4**

Het werkt beter om samen plaagdieren te bestrijden!

Bijlage 1:
Veel voorkomende plaagdieren in winkels en algemene begrippen

Diersoort	Herkenbaarheid	Schade	Welke leeffactoren zijn van belang?
Huismuis	• Ranke bouw; 6-11 cm lang (volwassen dier) • Grote oren en een lichte buik • Kleur licht tot donkerbruin • Staart even groot als het lijf • Keutels lijken op hagelslag	• Knaagschade aan voorraden en verpakkingen • Knaagschade aan leidingen, isolatiemateriaal • Kans op brand en hoge kosten • Bevuiling door urine en keutels • Overbrengen van ziekten • Imago schade • Hoge schade kosten	• De muis is een alleseter o.a. granen, peulvruchten en noten en vetrijke spijzen • Opslag van goederen en verpakking(papier, karton, enz.) • Verlaagde plafonds • Retour producten • Onbeheersbare afval
Bruine Ratten	• Lichaamlengte: 22 – 30 cm heeft een dikke kale staart die korter is dan het lichaam • Stompe snuit, kleine oren en een dikker lijf dan de zwarte rat (Rattus rattus) • Keutels; 2 bij 0,5 cm Een determinatie is hier zeer belangrijk! Kan enkel door specialist worden gedaan • Onderscheid met zwarte rat belangrijk i.v.m. aanpak, door specialist laten maken	• Knaagschade aan voorraden en verpakkingen • Knaagschade aan leidingen, isolatiemateriaal • Inzakking ten gevolge van graafgangen • Kans op brand • Bevuiling door urine en keutels • Overbrengen van ziekten • Imago schade • Hoge schade kosten	• De bruine rat is een alleseter o.a. granen, zaden, fruit, vlees, insecten, enz. • Leeft meestal op of onder de grond in de nabijheid van water • Riolering, kruipruimten, etc. • Onbeheersbare afvalplaatsen • Uitstekende graver en zwemmer, maar klimt soms ook • De enige soort die in riolen leeft in BeNeLux • In principe nachtdier • Kleine sociale groepen
Zwarte Ratten	• Lichaamlengte: 14 – 23 cm heeft een dunne staart die langer is dan het lichaam • Spitse snuit, grote oren • Keutels; 1 bij 0,3 cm • Onderscheid met bruine rat belangrijk i.v.m. aanpak, door specialist laten maken	• Knaagschade aan voorraden en verpakkingen • Knaagschade aan leidingen, isolatiemateriaal en andere materiaal • Inzakking ten gevolge van graafgangen • Kans op brand • Bevuiling door urine en keutels • Overbrengen van ziekten • Imago schade • Hoge schade kosten	• De zwarte rat is een alles eter o.a. granen, zaden, fruit, vlees, insecten, enz. • Leeft binnen in warme gebouwen, is een klimmer en zit dan graag hoog. Komt eveneens voor in kelders, spouwen • Nachtdier • Kan grote sociale groepen vormen
Mieren; verschillende soorten	• Donkerbruin tot zwart van kleur. Een klein segment ter hoogte van de taille (knoop) • Kleine hoopjes aarde of zand wijzen op nestplaatsen • Een determinatie is hier zeer belangrijk! Kan enkel door specialist worden gedaan • Verschillende mieren kunnen in winkelcentra voorkomen	• Vervuiling van voorraden en materialen • Verzakkingen door graafgangen en nesten • Imagoschade	• Voedselzoekende werksters volgen duidelijk vastgelegde routes rond voedselbronnen. Ze verkiezen zoete voedingswaren, maar ook proteïnerijk voedsel wordt meegenomen • Nestplaatsen Tuinmieren: vaak buiten - in de grond en onder bestrating aan de zonnige kant van gebouwen. De aanwezigheid van fijngemalen aarde rond de uitgangen van het nest verraadt vaak de aanwezigheid van een nestplaats

Diersoort	Herkenbaarheid	Schade	Welke leeffactoren zijn van belang?
Vliegende insecten (muggen, vliegen, motmuggen, fruitvliegen voorraad insecten (vliegend en kruipende), voorraad motten, rijstmeelkever, tabakskever, broodkever etc.	• Levende en dode insecten • Vliegenvlekjes of uitwerpselen • Maden of larven in de keuken/ afvalcontainers • Larven in en op producten en rekken • Een determinatie is hier zeer belangrijk! Kan enkel door specialist worden gedaan	• Aantasting voorraden door larven • Vervuiling door uitwerpselen en dode insecten • Imago schade • Hoge kosten • Voedselveiligheid en hygiëne risico's	• Aanwezigheid van voedsel • Spillings onder winkelrekken • Oude en retourproducten in opslag • FIFO niet hanteren
Kakkerlakken, meestal de Duitse Kakkerlak	• een op de rug gezien eironde en verticaal afgeplatte lichaams-vorm • 5 – 15 mm lang • Bruin met 2 donkere lengtestre-pen op het borstschild • Goed gecamoufleerd • De vleugels zijn bij zowel mannetjes als vrouwtjes even lang als het achterlijf of net iets langer • Beweegt zich lopend en klimmend (kleverige kussentjes op de poten)	• Aantasting voorraden door maden • Vervuiling door ontlasting en dode insecten • Imago schade • Voedselveiligheid en hygiëne risico's	• Hebben een voorkeur voor hoge temperaturen en vochtige omgevingen • Nachtdieren • Duitse kakkerlakken zijn alleseters • Slechte hygiëne; i.v.m. hebben van meer schuil-en voedselplaat-sen
Vogels	• Verwilderde duiven, spreeuwen, meeuwen, kauwen, mussen en andere vogels • Determinatie door specialist is belangrijk i.v.m. aanpak	• Overbrengen bacteriën, schimmels, virussen en parasieten op de mens, zoals Ornithosis, Salmonella, Listeria, Escherichia coli, Toxoplasma, Arbovirus en Paramyxovirus etc. • Vervuilen gebouwen, koopwaar en/of voedingsmiddelen • Beschadigen gebouwen door corrosie aan verschillende bouwmaterialen of verstoppen van afvoeren • Geluids- en stankoverlast • Gevaar van uitglijden en vallen	• Voedsel dat los aanwezig is in het winkelcentrum zoals zwerfvuil • Open afvalbakken en of vuilcontainers • Nestel en schuilplaatsen aanwezig

Buiksmeer

Vettige (donkerkleurige) afscheiding afkomstig van de (vette) buikharen van de muis. De afscheiding blijft achter op plekken waar muizen veel lopen, bijvoorbeeld muren waar de muis vaak tegenaan klimt.

Buiksmeer op de rand van een muur

Buiksmeer op stekker

Knaagschade

Schade ontstaan door knagen van muizen of andere knaagdieren. De dieren knagen om hun snijtanden, die gedurende hun leven doorgroeien, kort te houden. Enkele voorbeelden van zaken waaraan geknaagd wordt zijn voedsel, verpakkings- en isolatiemateriaal, leidingen en kabels.

Aangevreten eierdozen

Aangevreten paprika

Monitoring

Dit is een onderdeel van de inspectie die wordt uitgevoerd door een plaagdiermanagementbedrijf. Monitoren houdt onder andere in het signaleren van knaagschade en vraat aan lokaasdozen, maar ook sporen en andere bewijzen voor aanwezigheid van plaagdieren. Tijdens het monitoren worden vaak lokaas-dozen of vallen geplaatst om te kijken of plaagdieren aanwezig zijn. Wanneer overlast geconstateerd wordt, wordt de inspectie opgeschaald naar bestrijding.

Lijmplanken/ lijmvallen

Planken of stukken karton waarop lijm en soms een lokmiddel zijn aangebracht. Een lijmval of lijmplank kan worden ingezet om insecten, muizen en ratten te vangen.
Wanneer dieren in de lijm stappen kunnen ze niet meer vluchten en kunnen ze gemakkelijk worden gedood of komen om door gebrek aan voedsel of water.

Let op! De verkoop van lijmvallen en lijmplanken voor dit doel is legaal, echter deze manier van muizen en ratten vangen is in Nederland verboden volgens artikelen 15, lid 2 en 72, lid 5, van de Flora- en Faunawet en artikel 11, lid 2f van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren. Wel kan in situaties waar alles op het gebied van wering en bestrijding is geprobeerd en de volksgezondheid, dan wel de voedselveiligheid in het geding blijven, een ontheffing worden aangevraagd. Voor meer informatie zie www.nvwa.nl en www.drloket.nl of vraag uw plaagdiermanagementbedrijf.

Bijlage 2:
Wie houdt toezicht op welke wetgeving?

De NVWA is één van de toezichthouders op het gebied van ongedierte.
De NVWA houdt toezicht op diverse wetten die te maken hebben met hygiëne, wering en bestrijding.

Wetgeving	Omschrijving	Inspectiedienst	Andere inspectiediensten
Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden	Toelatingseisen; Op de markt brengen en gebruik gewasbeschermingsmiddelen en biociden *Ctgb (College toelating gewasbeschermingsmiddelen) is bevoegde instantie voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden*	Inspectie SZW (gebruik gewasbeschermingsmiddelen en biociden (bij arbo-omstandigheden) NVWA (Op de markt brengen en gebruik, Divisie Plant gewasbeschermingsmiddelen en Divisie PRIMEX biociden en gewasbeschermingsmiddelen voor consumenten) ILT (Op de markt brengen en gebruik van professionele biociden en dierplaagbestrijding)	Waterschappen, Douane en SoDM. IGZ op basis convenant met NVWA (gebruik van desinfectiemiddelen in de gezondheidzorg) Er is een inspecties overlegstructuur de Handhavingsoverleg Wgb
Flora- en Faunawet	Beschermen van in het wild levende dieren en planten (lijmplaat)	NVWA, LID en ILT	Douane
Gezondheid en welzijn voor dieren			
Verordening 852 artikel 4 bijlage II hfdst 9	Bestrijding en Huisdieren	NVWA	Inspectie SZW, Douane, COKZ, SoDM
Verordening 852 artikel 4 bijlage II hfdst 6 onder 3	Levensmiddelenafval	NVWA	Inspectie SZW, Douane, COKZ, SoDM
Verordening 852 artikel 4 Bijlage II Hoofdstuk 1 lid 2 onder C	Bouwkundig	NVWA	Inspectie SZW, Douane, COKZ, SoDM
Verordening 852 artikel 4 Bijlage II Hoofdstuk 3	Mobiele en tijdelijke bedrijfsruimte	NVWA	Inspectie SZW, Douane, COKZ, SoDM
Registratie Evaluatie Autorisatie van Chemische stoffen (REACH)		NVWA, VI en Inspectie SZW	Douane en SoDM Inspecties werken samen in het Samenwerkingsverband handhaving REACH en EU-GHS
Wet milieubeheer		ILT=Inspectie, Gemeente (zorgplicht), maar ook de NVWA en Inspectie SZW. REACH en EU-GHS hebben de Wet Milieubeheer als uitvoeringswet	
Wet vervoer gevaarlijke stoffen		Inspectie SZW, ILT en NVWA	
Woningwet	Wering en bestrijding van dierplagen: onderzoeksverplichting en toezicht op de naleving van de voorschriften	Gemeente	

Afkortingen
NVWA; Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit
Inspectie SZW; Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
COKZ; Centraal Orgaan voor Kwaliteitsaangelegenheden in de Zuivel
IGZ; Inspectie voor de gezondheidszorg
ILT; Inspectie Leefomgeving en Transport
LID; Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming
WGB; Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden
SoDM; Staatstoezicht op de Mijnen

Afhankelijk van de situatie wordt een maatregel (schriftelijke waarschuwing of boete) opgemaakt en/of advies gegeven. Toezichthouders voeren hun taken uit tijdens het hele proces van voorkomen, signaleren en bestrijden. Op een individuele locatie wordt bepaald of er voldaan wordt aan de wet. Er zijn dus meer toezichthouders die wel 'iets' met ongedierte doen.

Door middel van werkafspraken en convenanten is een taakverdeling ontstaan. In onderstaand figuur wordt per inspectiedienst aangegeven op welke wetgeving actief gecontroleerd wordt. Wilt u precies weten wat een toezichthouder doet, kijk dan op de internetsites van de diverse organisaties.

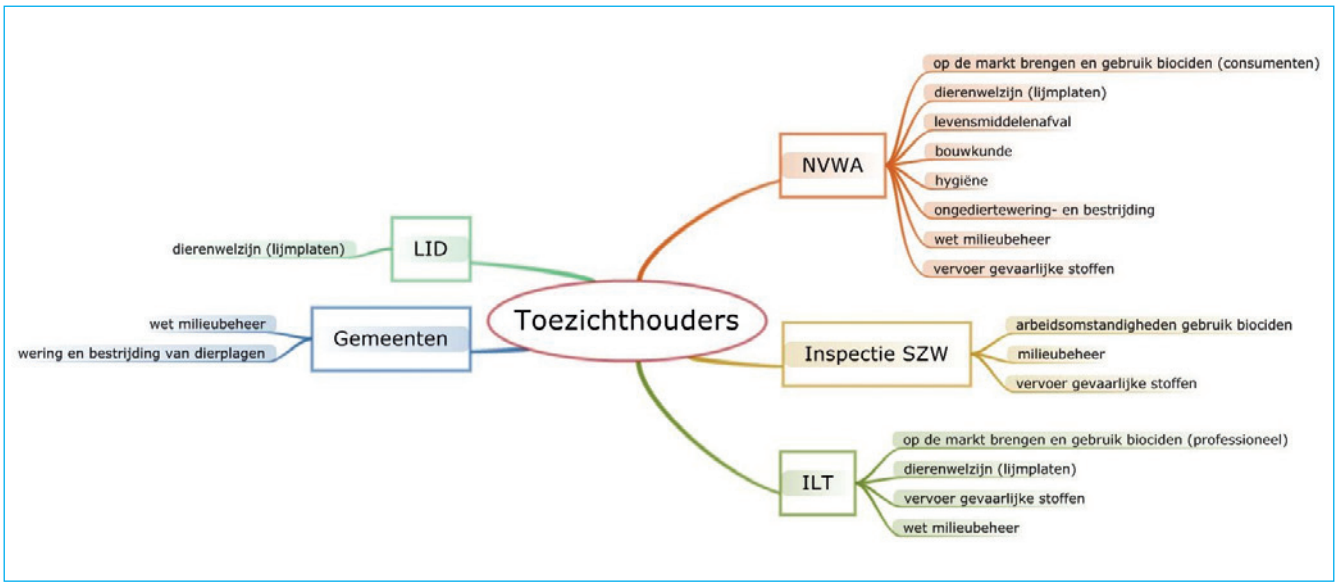

Bijlage 3:
Checklist Voorkomen, monitoren en signaleren plaagdieren

De gehele checklist werkt alleen als hij in zijn geheel doorlopen wordt. Bij overlast door plaagdieren neemt u contact op met een plaagdiermanagementbedrijf (ongediertebestrijder)

Technische bouwkundige factoren	**Gebreken geconstateerd**	**Geen gebreken geconstateerd**	**Actie na aantonen gebreken**	**Paraaf en datum van uitvoering**
Afwerking plafonds				
Kabeldoorvoeren				
Deuren				
Ramen				
Riolering				
Wanden				
Vloeren				
Hygiënische factoren	**Gebreken geconstateerd**	**Geen gebreken geconstateerd**	**Actie na aantonen gebreken**	**Paraaf en datum van uitvoering**
Afwezigheid van los vuil (meel, papier, etensresten, lege dozen enz.)				
Afwezigheid van vastzittend vuil (vieze wanden, vloeren)				
Afwezigheid van uitwerpselen en andere zaken die wijzen op aanwezigheid van plaagdieren (buiksmeer, dode plaagdieren)				

Hygiënische factoren	Gebreken geconstateerd	Geen gebreken geconstateerd	Actie na aantonen gebreken	Paraaf en datum van uitvoering
Afvalbakken afgesloten				
Afvalbakken op vaste tijden geleegd, afvalbeheersing in het complex				
Vegetatie, begroeiing beheerst (kort en van de wanden)				
Geen zwerfvuil aanwezig tussen de vegetatie				

Bedrijfsmatige factoren	Gebreken geconstateerd	Geen gebreken geconstateerd	Actie na aantonen gebreken	Paraaf en datum van uitvoering
Inkomende goederen				
Opslag grondstoffen en eindproducten vrij van de wand en de vloer				
Opgeslagen grondstoffen zijn afgesloten.				
Opslag van overige materialen				
Opslag van levensmiddelen / eindproducten				
Alle delen van het pand zijn bereikbaar voor reiniging. (bijv. de achterkant van de stelling kan bereikt worden)				

Plaagdierbeheers factoren	Gebreken geconstateerd	Geen gebreken geconstateerd	Actie na aantonen gebreken	Paraaf en datum van uitvoering
Plaagdiermanagement-bedrijf ingeschakeld				
Logboek is aanwezig				
Lokaaspunten aanwezig				
Adviezen zijn duidelijk geformuleerd, gedocumenteerd en doorgesproken				
Afspraken met het plaagdiermanagement-bedrijf worden nagekomen				

Bijlage 4:
Taken en Verantwoordelijkheden

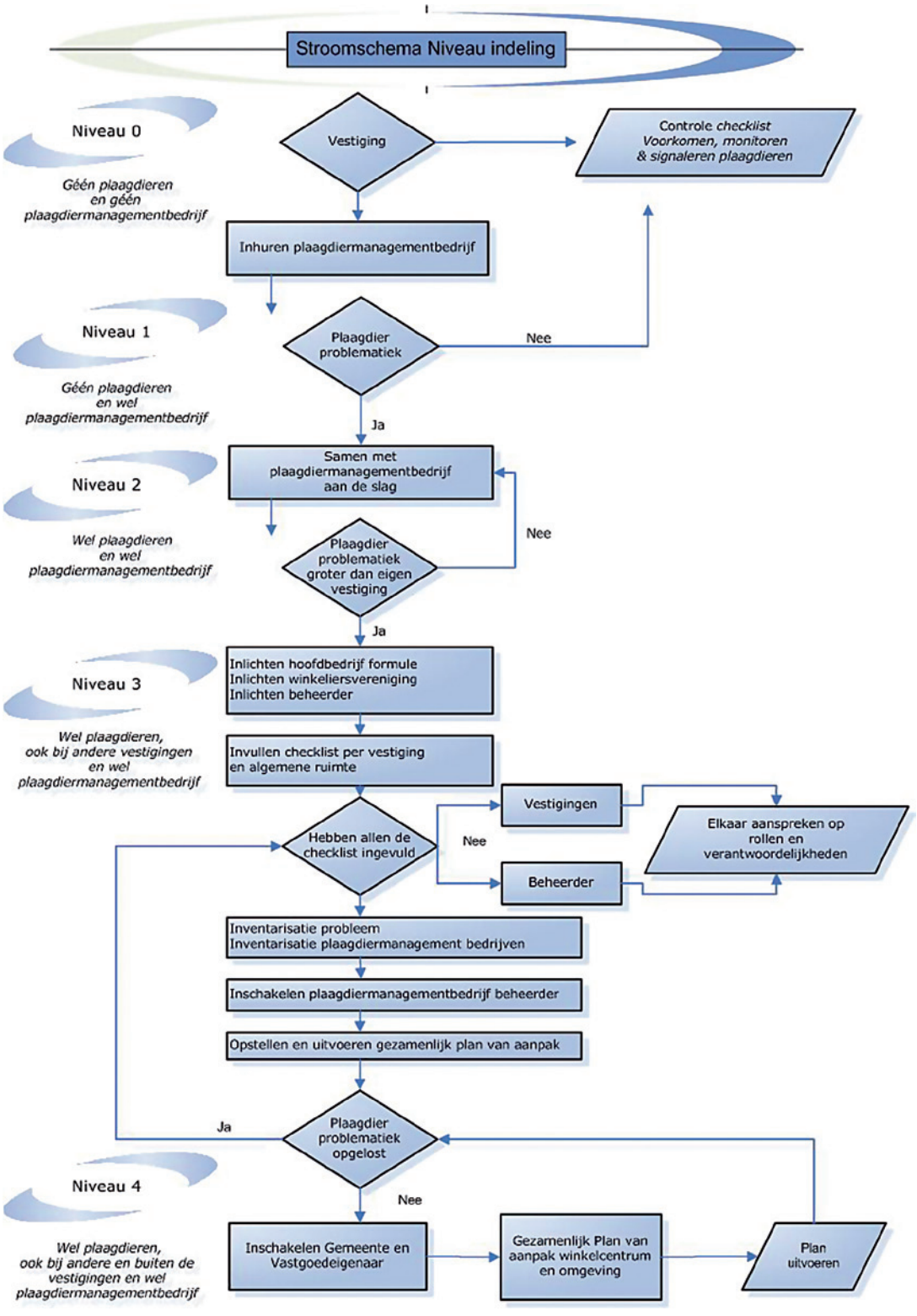

Bijlage 5:
Belangrijke websites

Toezichthouders

www.ilent.nl	Inspectie VROM en Inspectie Verkeer en Waterstaat (01-01-2012)
www.inspectieszw.nl	Inspectie SZW (01-01-2013)
www.nvwa.nl	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
www.vng.nl	Vereniging Nederlandse Gemeenten

Overige links

www.cbl.nl	Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
www.ctgb.nl	College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden
www.hbd.nl	Hoofdbedrijfschap Detailhandel
www.kad.nl	Kenniscentrum Dierplagen
www.keurslager.nl	Vereniging van Keurslagers
www.khn.nl	Koninklijke Horeca Nederland
www.knsnet.nl	Koninklijke Nederlandse Slagersorganisatie
www.nbc.nl	Nederlands Bakkerij Centrum
www.nbov.nl	Nederlandse Brood- en banketbakkers Ondernemers Vereniging
www.nbpw.nl	Nederlandse Bond van Poeliers en Wildhandelaren
www.nvpb.org	Nederlandse Vereniging van Plaagdiermanagement bedrijven
www.rndweb.nl	Raad Nederlandse Detailhandel
www.tuinbouw.nl	Productschap Tuinbouw
www.vgm.nl	Vastgoed Management Nederland
www.visspecialisten.nl	Verbond van de Nederlandse Visdetailhandel
www.voedingscentrum.nl	Voedingscentrum

Het document is opgesteld door:

Centraal Bureau Levensmiddelenhandel

Nederlandse Vereniging van Plaagdiermanagementbedrijven

Nederlandse Brood- en banketbakkers Ondernemers Vereniging

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Het document wordt ondersteund door:

Hoofdbedrijfschap Detailhandel

Koninklijke Horeca Nederland

Nederlands Bakkerij Centrum

Kennis- en adviescentrum voor de bakkerij

Koninklijke Nederlandse Slagersorganisatie

Voedingscentrum

Raad Nederlandse Detailhandel

Vastgoed Management Nederland

Kenniscentrum Dierplagen

Dit is een uitgave van:

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

Bezoekadres
Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht

Postadres
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
T (088) 223 33 33
F (088) 223 33 34

info@vwa.nl
www.nvwa.nl

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.
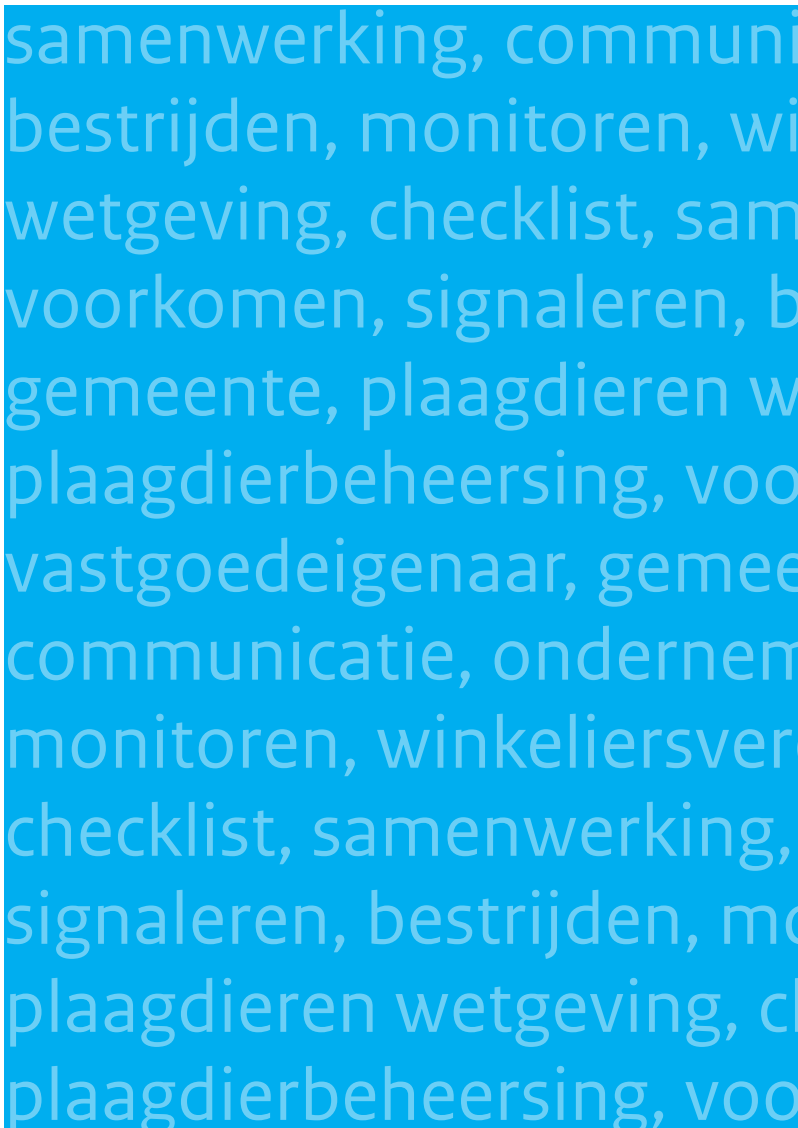
november 2012